

Gerçeğe Uygun Değer Ölçümünde Kullanılan Seviye Girdilerinin Tespiti: BIST Şirketlerinde Bir Araştırma

Determining The Input Levels Used in Measuring Fair Value: Research Into BIST Companies

Rümeysa Atıcı¹

¹Arş. Gör. İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Muhasebe Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye. E-posta: rumeysa.atici@istanbul.edu.tr

ORCID: R.A. 0000-0001-7750-669X

ÖZ

Bu çalışmanın birinci amacı, mali kuruluşlar sektöründe faaliyette bulunan şirketlerin gerçeğe uygun değer hiyerarşisi seviyelerini kullanarak raporlanan varlıklarının ve yükümlülüklerinin genel görünümünü ortaya koymaktır. İkinci amacı ise, mali kuruluşlar sektöründe faaliyette bulunan şirketlerin varlıklarının ve yükümlülüklerinin ölçümünde kullandıkları seviye girdilerini ortaya koymaktır. 2021 yılında mali kuruluşlar sektöründe faaliyette bulunan 139 şirket araştırma kapsamına dâhil edilmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, şirketlerin genel olarak Seviye 2 girdisini kullanarak varlıklarını ve yükümlülüklerini raporladıkları tespit edilmiştir. Şirketler, varlıklarını ağırlıklı olarak Seviye 1 girdisini kullanarak raporlarken, yükümlülüklerini Seviye 2 girdisini kullanarak raporladıkları tespit edilmiştir. Seviye 3 girdilerini kullanarak raporlanan varlıkların ve yükümlülüklerin sayıca az olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Gerçeğe Uygun Değer, Seviye Girdisi, Nitel Araştırma, BIST, Mali Kuruluşlar

JEL Kod: M40, M41

ABSTRACT

The primary purpose of this study is to present the general view of the reported assets and liabilities of the companies operating in the financial institutions sector by using the fair value hierarchy levels. The second purpose is to reveal the input levels companies operating in the financial institutions sector use when measuring their assets and liabilities. The research includes within its scope 139 companies operating in the financial institutions sector in 2021 and uses the qualitative research method of descriptive analysis. According to the analysis results, companies are seen to generally report their combined liabilities and assets using Level 2 inputs. Companies have also mainly been determined to individually report their liabilities using Level 2 inputs and their assets using Level 1 inputs. The companies that report their assets and liabilities using Level 3 inputs have been determined to be few in number.

Keywords: Fair Value, Input Level, Qualitative Research, BIST, Financial Institutions

JEL Code: M40, M41

Başvuru/Submitted: 31.12.2022 Revizyon Talebi/Revision Requested: 07.02.2023 Son Revizyon/Last Revision Received: 08.02.2023 Kabul/Accepted: 08.02.2023

Sorumlu yazar/Corresponding author: Rümeysa Atıcı / rumeysa.atici@istanbul.edu.tr

Atıf/Citation: Atıcı, R. (2023). Gerçeğe uygun değer ölçümünde kullanılan seviye girdilerinin tespiti: BIST şirketlerinde bir araştırma. *Muhasebe Enstitüsü Dergisi - Journal of Accounting Institute*, 68, 43-55. <https://doi.org/10.26650/MED.1227466>

Extended Abstract

Fair value is the price that would be received to sell an asset or paid to transfer a liability in an orderly transaction between market participants for the date being measured. For markets that are efficient, fair value actually refers to the market price.

The Turkey Financial Reporting Standards (TFRS 13) classifies inputs as Level 1, Level 2, and Level 3 inputs for measuring fair value when reporting assets and liabilities. Assets and liabilities measured using Level 1 inputs are measured and reported with market values reflecting the quoted prices in active markets. In the absence of an active market, fair value when measuring assets and liabilities is a Level 2 input based on measurements that take into account the quoted prices of similar assets and liabilities in active markets. Level 3 inputs are based on measurements in which valuation is made in the absence of an active market regarding assets and liabilities.

While advocates of fair value accounting argue it to provide useful information to information users regarding their decision making, those who do not advocate fair value accounting criticize its ability to cause volatility in financial statements by affecting management's economic decisions regarding ineffective markets.

In fact, fair value accounting was developed as a response to historical cost accounting, because historical cost accounting was unable to adequately provide information that was relevant to the needs of information users. Fair value accounting, however, ensures that information users are presented with fair and useful information by reporting value according to the principles of accountability and comparability, which are important principles in accounting. In fact, the need for useful information is also able to affect financial reporting, with fair value accounting being a critical issue that additionally affects financial reporting.

Based on the explanations made above, the first purpose of the study is to present the general view of the reported assets and liabilities of companies operating in the financial institutions sector using the fair value hierarchy levels. The second purpose is to reveal the input levels companies operating in the financial institutions sector use when measuring their assets and liabilities. For these purposes, the study examines the footnotes of the financial statements of 139 companies operating in the financial institutions sector in 2021.

Quantitative research analyzes data using statistical methods and mathematical operations. The main point in qualitative research is to provide, summarize, and interpret meaningful content. This study uses the qualitative research method of descriptive analysis to determine the input levels companies use when measuring their assets and liabilities. This descriptive analysis will also summarize and report on the findings.

According to the descriptive analysis results, companies operating in the financial institutions sector in 2021 were seen to generally report their combined assets and liabilities using Level 2 inputs. Financial institutions are mainly seen to individually report their assets using Level 1 inputs and their liabilities using Level 2 inputs. It has been determined that 22% Of the account items reported using Level 1 inputs, 22% have been determined to be financial assets at fair value through profit or loss, while 3% are debt securities. Of the account items reported using Level 2 inputs, 21% have been determined to be from investment properties and 11% to be from derivative financial liabilities. Of the account items reported using Level 3 inputs, 25% have been determined to consist of investment properties and 3% to consist of financial liabilities. Much fewer assets and liabilities have been determined to be reported using Level 3 inputs. Future studies can investigate whether a relationship exists between fair value accounting and financial crises over a Turkish sample.

1. Giriş

Günümüzde finansal raporlama, finansal tabloların işletme içi ve işletme dışı bilgi kullanıcılarına açıklanmasının ötesinde bir kavramdır. Bilgi kullanıcıları sunulan bilginin şeffaf ve güvenilir olmasına değer vermektedir (Adiloğlu vd., 2018).

Finansal tablo kullanıcıları, alacakları ekonomik kararlar için finansal tabloları kullanmaktadır. Gerçeğe uygun değer kavramı, tarihi maliyet kavramındaki belirgin zayıflıkların ve eksikliklerin finansal tablolarda sunulan bilgilerin güvenilirliğini olumsuz yönde etkilemesi sonucunda ortaya çıkmıştır (Pantelić, 2019).

Aslında muhasebe, herhangi bir ürün gibi talebe dayanmaktadır. Bilgi kullanıcılarının raporlardan taleplerinin ne olduğu sorusu sorulmaktadır. Bu soru da bilgi kullanıcısının kim olduğu sorusunu gündeme getirmektedir. Farklı bilgi kullanıcıları farklı finansal raporlar talep edebilmektedir. Gerçeğe uygun değer muhasebesi ise gerçeğe uygun değer muhasebesi kimin içindir sorusuna yanıt verilmeden tartışmaya başlanmaması gereken bir konudur (Nissim & Penman, 2008). Farklı bilgi kullanıcılarının bilgi talebi birbirinden farklı olsa bile ihtiyaç duydukları bilgiye esasında güvenmek istemektedirler.

Güvenilirlik, muhasebe bilgilerinin temel niteliksel özelliklerinden biridir. Ancak, muhasebe her zaman ampirik (deneycilik) fikir birliği üzerine kuruludur. Muhasebenin güvenilirliğine ilişkin görüşler zaman içerisinde değişebilmektedir (Power, 2010). Bu doğrultuda Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB), gerçeğe uygun değer muhasebesinin finansal araçlar için en uygun ölçüm olduğunu savunmaktadır (McInnis vd., 2018). Ancak, gerçeğe uygun değer muhasebesine dayalı raporlama yaklaşımı ile ilgili olumlu ve olumsuz görüşler bulunmaktadır.

Standart belirleyiciler gerçeğe uygun değer muhasebesinin bilgi kullanıcılarının karar vermeleri açısından en şeffaf ve faydalı bilgiyi sağladığını savunmaktadır. Ancak, gerçeğe uygun değer muhasebesi çeşitli bilgi kullanıcıları tarafından da eleştirilmektedir. Hatta 2008 yılında gerçekleşen küresel finansal krize neden olduğu yönünde iddialar da bulunmaktadır. Gerçeğe uygun değer muhasebesi, piyasalar likit olmadığı ve piyasa fiyatları değişken olduğunda aşırı oynaklığa yol açtığı hususunda eleştirilmektedir. Bu durumun özellikle yönetimin alacağı ekonomik kararlara olumsuz yönde etki edebileceği öne sürülmektedir (Chen vd., 2013).

Gerçeğe uygun değeri ölçmek amacıyla kullanılan girdiler üç seviyede sınıflandırılarak gerçeğe uygun değer hiyerarşisi oluşturulmuştur. Seviye 1 girdisi kullanılarak raporlanan varlıklar ve yükümlülükler, bir şirketin finansal tablolarında, aktif piyasalardaki aynı varlık veya yükümlülükler için kotasyon fiyatlarını yansıtan piyasa değerinden ölçülmekte ve raporlanmaktadır. Aktif piyasanın olmaması durumunda, gerçeğe uygun değer benzer varlıkların veya yükümlülüklerin aktif piyasalardaki kotasyon fiyatlarının dikkate alınarak ölçüldüğü bir ölçüm esasına dayanmakta ve Seviye 2 girdisi kullanılmaktadır. Son olarak piyasası olmayan varlıklar ve yükümlülükler için şirkete özgü koşullar dikkate alınarak Seviye 3 girdisi kullanılmaktadır (Magnan vd., 2015).

Bu kapsamda çalışmanın amacı, 2021 yılında mali kuruluşlar sektöründe faaliyette bulunan şirketlerin gerçeğe uygun değer hiyerarşisi seviyelerini kullanarak raporlanan varlıklarının ve yükümlülüklerinin genel görünümünü ortaya koymaktır. Çalışmanın bir diğer amacı ise, varlıklara ve yükümlülüklerle ilişkin gerçeğe uygun değer ölçümünde kullanılan girdi seviyelerini tespit etmektedir. Bu amaçlar doğrultusunda çalışmada gerçeğe uygun değer hiyerarşisi seviyeleri kullanılarak raporlanan varlıkların ve yükümlülüklerin neler olduğu ve gerçeğe uygun değer kullanılarak ölçülen varlıklarda ve yükümlülüklerde hangi hiyerarşi seviyelerinin kullanıldığı incelenmiştir. Çalışmada ilk olarak gerçeğe uygun değer kavramına ilişkin açıklamalarda bulunularak literatür taramasına yer verilmiştir. Ardından mali kuruluşlar sektöründe faaliyette bulunan şirketlerin finansal tablo dipnotları incelenerek gerçeğe uygun değer hiyerarşisi seviyelerini kullanarak raporlanan varlıklar ve yükümlülükler belirlenmiş varlıkların ve yükümlülüklerin ölçümünde kullanılan seviye girdileri tespit edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, varlıkların ve yükümlülüklerin çoğunlukla Seviye 2 girdisi kullanılarak ölçüldüğü görülmüştür. Şirketlerin çoğunlukla varlıklarını Seviye 1 girdisi ile raporladıkları yükümlülüklerini ise Seviye 2 girdisi ile raporladıkları belirlenmiştir. Seviye 3 girdilerini kullanarak raporlanan varlıkların ve yükümlülüklerin sayıca az olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışma gerçeğe uygun değer muhasebesinin anlaşılmasına yönelik olması sebebiyle literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. Gerçeğe Uygun Değer Kavramı

İktisat teorisine göre, gerçeğe uygun değer etkin bir piyasa varsayımı altında varlıkların piyasa değerine eşittir. Gerçeğe uygun değeri savunanlar, ilk olarak varlıkların değerlerindeki iyileştirme nedeniyle bilgi kullanıcılarına işletme hakkında daha doğru bir bilgi sağlamaktadır. İkincisi, gerçeğe uygun değer ile ölçülen varlıkların ve borçların “gerçek” değeri ile raporlanmaları sağlanmaktadır. Üçüncüsü, gerçeğe uygun değer ile ölçüm, finansal tablolarda gelirin daha doğru raporlanmasını sağlamaktadır. Gerçeğe uygun değer ile ölçüm, piyasanın etkin olması durumunda geçerliliğe sahip olmak ile birlikte piyasanın etkin olmaması durumunda bilginin güvenilirliğini zedelemektedir. Gerçeğe uygun değer ile ölçümün amacı muhasebe bilgilerini daha şeffaf ve amacına uygun sunmak iken, bu ölçüm özünde subjektiflik içermesi nedeniyle finansal tablolarda manipülasyona yol açabilmekte ve bu nedenle eleştirilmektedir. (Bignon vd., 2009). Finansal kriz dönemlerinde gerçeğe uygun değer ölçümü işletme yönetimine çok az bilgi sağlamakta ve bilanço hesaplarının yanlış yorumlanmasına sebep olmaktadır. Gerçeğe uygun değer ölçümünün finansal tablolarda yüksek oynaklığa sebep olduğu yönünde eleştiriler bulunmaktadır (Costa & Guzzo, 2013).

Gerçeğe uygun değer muhasebesi, tarihi maliyete karşılık olarak geliştirilmiştir. Tarihi maliyet muhasebesinde varlığın satın alınması sırasında işletmenin ödediği tutar önem arz etmektedir. Bilançoda raporlanan tutar işletmenin satın aldığı tarihteki tutardan oluşmakta veya amortisman nedeniyle azalan tutar raporlanmaktadır (Jajairam, 2013). Gerçeğe uygun değer muhasebesi, tarihi maliyet muhasebesinden temel olarak bir takım farklılıklar içermektedir. Gerçeğe uygun değer muhasebesi, varlıkların ve borçların piyasa fiyatlarına dayalı olarak ölçülmesini veya aktif piyasa fiyatlarının mevcut olmaması durumunda değerlendirme modellerine dayalı olarak ölçülmesini gerektirmektedir (Pantelić, 2019).

Gerçeğe uygun değer muhasebesinin yerine diğer seçenek tarihi maliyettir. Tarihi maliyetler, varlıkların satın alındığı tarihteki değerini ifade etmektedir. Varlıkların tarihi maliyet değerleri amortisman ve değer düşüklükleri dikkate alınarak düzeltilirken, varlıkların değer artışları için düzeltme yapılmamaktadır (Laux & Leuz, 2010). Tarihi maliyet muhasebesine dayalı mali tablolar, bir şirketin gerçek finansal durumunu ve faaliyet sonuçlarını yansıtmamakta ve manipülasyon için geniş bir alan yaratmaktadır. Varlıkların ve yükümlülüklerin tarihi maliyet değerleri genellikle piyasa değerlerini yansıtmamaktadır. Bu durum, üst yönetimin kazançları manipüle etmesine olanak vermektedir. Gerçeğe uygun değer muhasebesi, tarihi maliyet muhasebesinin aksine varlıkların ve yükümlülüklerin güncel değeri ile raporlanmasını sağlamaktadır (Barlev & Haddad, 2003).

Gerçeğe uygun değer ile ölçümün kapsamı tarihi maliyet ölçümüne kıyasla oldukça geniştir. Gerçeğe uygun değer ölçümünde ana fikir, işletmenin varlıklarının ve yükümlülüklerinin bilançoda piyasa değerine yakın değer ile raporlanmasını sağlamakla birlikte piyasa değerinden daha geniş bir kavramdır. Tarihi maliyet muhasebesi ise finansal tablolardaki bazı hesap kalemlerinin altında veya üzerinde raporlanmasına sebep olmaktadır. Finansal kriz dönemlerinde işletmelerin mali tablolarında yer alan varlıklarının ve borçlarının piyasa değerleri ile gerçek değerleri arasında fark oluşmaktadır (Cristea, 2018). Gerçeğe uygun değer in amacı, ölçüm tarihinde varlıkların satışından elde edilecek veya yükümlülüklerin devrinde ödenecek fiyatı belirlemektir. Gerçeğe uygun değer tahminlerinde üst yönetim manipülasyon yapmadığında bile devam eden sorun, varlıkların ve borçların gerçeğe uygun değer tahminlerindeki muhtemel ölçüm hatalarından kaynaklanmaktadır (Landsman, 2007).

Bazı Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) işletmelerin belirli varlıkları, borçları veya kendi özsermaye araçlarını gerçeğe uygun değerinden ölçmelerini zorunlu kılmaktadır. Farklı UFRS’lerde gerçeğe uygun değer in nasıl ölçüleceğine ilişkin açıklamalar daha az ayrıntılı ve tutarsız olduğundan, bu durum finansal tablolarda raporlanan bilgilerin karşılaştırılabilirliğini olumsuz yönde etkilemiştir. Bunun sonucunda 2011 yılında IASB, gerçeğe uygun değer in ölçümü ile ilgili UFRS 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü standardını yayımlamıştır (Palea, 2014). Türkiye’de ise 1 Ocak 2013 tarihinden sonra başlayan hesap dönemlerinde uygulanmak üzere TFRS 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü standardı yayımlanmıştır.

Standart gerçeğe uygun değeri, piyasa katılımcıları arasında ölçüm tarihinde olağan bir işlemde varlığın satışından elde edilecek veya yükümlülüğün devrinde ödenecek fiyat olarak tanımlamaktadır. Aslında gerçeğe uygun değer ölçümünün amacı, varlığın satışına veya yükümlülüğün devrine yönelik olarak ölçüm tarihindeki olağan bir işlemde fiyatın tahmin edilmesidir (KGK, 2022). Özü itibarıyla gerçeğe uygun değer ölçümü işletmeye özgü bir ölçüm olmamakla birlikte piyasa temellidir. Ayrıca, işletmenin bir varlığı elde tutma niyeti de önem arz etmemektedir (Paea, 2014).

Gerçeğe uygun değer ölçümünde, varlığın satışına veya yükümlülüğün devrine yönelik işlemlerin asıl piyasada veya asıl piyasanın bulunmadığı durumlarda en avantajlı piyasada gerçekleştiği varsayılmaktadır. İşletme gerçeğe uygun değeri ölçmek için gözlemlenebilir girdilerin (Seviye 1 girdileri) kullanımını en yüksek düzeye çıkaran değerlendirme yöntemlerini ve gözlemlenebilir olmayan girdilerin (Seviye 3 girdileri) kullanımını en düşük düzeye indiren değerlendirme yöntemlerini kullanmaktadır. Gerçeğe uygun değeri ölçmek amacıyla kullanılan değerlendirme yöntemlerine ilişkin girdiler üç seviyede sınıflandırılarak gerçeğe uygun değer hiyerarşisini oluşturmaktadır. Gerçeğe uygun değer hiyerarşisi gözlemlenebilir girdilere (Seviye 1 girdilerine) en fazla öncelik verirken en düşük öncelik gözlemlenebilir olmayan girdilere (Seviye 3 girdilerine) verilmiştir. Seviye 1 girdileri, benzer varlıkların veya borçların aktif piyasalardaki kotasyon fiyatlarıdır. Seviye 2 girdileri, varlığa veya yükümlülüğe ilişkin doğrudan ya da dolaylı olarak gözlemlenebilir olan Seviye 1 dışındaki girdilerdir. Seviye 3 girdileri ise varlık veya yükümlülük ile ilgili gözlemlenebilir olmayan girdilerdir. Ölçüm tarihinde varlıkların ya da yükümlülüklerin piyasasının olmadığı ya da az olduğu durumlarda izin verilmektedir (KGK, 2022).

Seviye 1 girdileri ile işletme ile bilgi kullanıcıları arasındaki bilgi asimetrisi çok düşüktür. Bu nedenle, aktif piyasalardaki kote edilmiş fiyatlar kullanılmaktadır. Seviye 2 girdileri, aktif piyasalarda benzer varlıklar için kote edilmiş fiyatlar; aktif olmayan piyasalarda aynı ve benzer varlıklar için kote edilmiş fiyatlar, kote edilmiş fiyatlar dışındaki volatiliteler, kredi riskleri, temerrüt faiz oranları ve faiz oranları gibi gözlemlenebilir girdilerden oluşmaktadır. Seviye 2 girdileri gözlemlenebilir piyasa verileriyle desteklendiklerinden yüksek bir güvenilirliğe sahip olmaları beklenmektedir. Seviye 3 girdileri için, gözlemlenemeyen girdiler, piyasa verilerinin mevcut olmadığı girdilerden oluşmaktadır. Bu nedenle, piyasa katılımcılarının fiyatlandırma yaparken kullanacakları varsayımların mevcut olan en iyi bilgilere dayanarak geliştirilmesi gerekmektedir. Seviye 3 girdileri, işletme ve bilgi kullanıcıları için en yüksek derecede bilgi asimetrisinin oluşmasına sebep olmaktadır (Paea, 2014).

3. Literatür Taraması

Gerçeğe uygun değer muhasebesi ile ilgili literatürde yer alan bazı çalışmalar aşağıda özetlenmiştir:

Aktaş & Deran (2006)'ın çalışmasının amacı gerçeğe uygun değer muhasebesini ve gerçeğe uygun değer hiyerarşisini kavramsal olarak açıklamaktır. IASB tarafından yayımlanan muhasebe standartlarında "fair value" olarak ifade edilen ülkemizde standart koyucular tarafından farklı şekillerde ifade edilmiştir. BDDK "rayiç bedel", SPK "makul değer", TMSK "gerçeğe uygun değer" olarak ifade etmiştir. Gerçeğe uygun değer tam rekabet koşullarında oluşan piyasa fiyatını temsil ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Gerçeğe uygun değer piyasa fiyatı dışında farklı yöntemler ile tespit edilmesi durumunda varsayımlara dayalı tespit edilen bir değer olarak ortaya çıktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Türel (2009)'ün çalışmasının amacı, gerçeğe uygun değer muhasebesini incelemek ve ülkemizde gerçeğe uygun değer muhasebesine yönelik algıyı ve uygulamaları içerik analizi yöntemi uygulayarak araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda 2008 yılında finans sektörü dışında 88 şirketin finansal tabloları ve dipnotları incelenmiştir. Ayrıca, gerçeğe uygun değer ile raporlamanın ülkemizde nasıl algılandığını ölçmek amacıyla anket uygulanmıştır. Bu doğrultuda halka açık şirketlerin gerçeğe uygun değer muhasebesini uygulama düzeyleri ve şirketlerin uygulamaları durumunda bilgi kullanıcılarının alacakları kararları etkilemesi konusunda ne düzeyde faydalı olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, çok az sayıda şirketin sabit varlıklarını değerlemede gerçeğe uygun değer muhasebesini kullandıkları tespit edilmiştir. Şirketlerin yatırım amaçlı gayrimenkullerini gerçeğe uygun değer ile raporlamada %40 oranında tercih ettiği ve biyolojik varlık raporlayan şirketlerin hiçbirinin gerçeğe uygun değer ile raporlama yapmadıkları tespit edilmiştir. Anket sonuçlarına göre ise katılımcıların gerçeğe uygun değer muhasebesine olumlu oldukları tespit edilmiştir.

Katılımcılar, gerçeğe uygun değer tarihi maliyete göre bilgi kullanıcılarına daha güvenilir bilgi sunduğu yönünde görüş bildirmişlerdir.

Parlakkaya & Çetin (2010)'in çalışmasının amacı, gerçeğe uygun değer muhasebesinin finansal krizlerin sebebi olup olmadığını veya habercisi olup olmadığını araştırmaktır. Bu doğrultuda gerçeğe uygun değer 2008 finansal krizinin sebebi olup olmadığı araştırılmıştır. Çalışmada gerçeğe uygun değer muhasebesinin finansal krizin habercisi olduğunu ve bu haberin yatırımcıları paniğe sevk edeceğinden dolayı krizin derinleşmesine önemli etkisinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Pamukçu (2011) çalışmasında değerlendirme, gerçeğe uygun değer muhasebesini ve gerçeğe uygun değer muhasebesinin finansal tablolara olan etkisini teorik olarak açıklamıştır. Vergi Usul Kanunu (VUK)'nda değerlendirme esaslarında farklılıklar olduğundan dolayı vergi kurallarına göre hazırlanan mali tablolar ile Türkiye Muhasebe Standartlarına (TMS) göre hazırlanan mali tablolar arasında farklılıklar olduğu belirtilmiştir. Tarihi maliyet muhasebesi yerine gerçeğe uygun değer muhasebesinin benimsenmesinin bilgi kullanıcılarına güvenilir ve gerçeğe uygun bilgi sunduğu yorumunda bulunmuştur.

Palea (2014)'nin çalışmasının amacı, gerçeğe uygun değer muhasebesini ve bilgi kullanıcılarına sağladığı faydayı tartışmaktır. Araştırmada, gerçeğe uygun değer muhasebesinin tek başına faydalı bilgi sağlamadığı tarihi maliyetin de gerekli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle, tarihi maliyet ve gerçeğe uygun değer ile ölçümün bilgi kullanıcılarına daha faydalı bilgi sağlayacağı tespit edilmiştir. Ayrıca, tarihi maliyetin ve gerçeğe uygun değer rakip olarak değerlendirilmemesi gerektiği de vurgulanmaktadır.

Arı & Yılmaz (2015)'in çalışmasının amacı, tarihi maliyet muhasebesinin ve gerçeğe uygun değer muhasebesinin pozitif ve negatif yönlerini karşılaştırarak incelemektir. Bu doğrultuda literatür incelemesi yapılmıştır. Yapılan literatür incelemesine göre, tarihi maliyet muhasebesi ve gerçeğe uygun değer muhasebesine göre ölçüm işletme ile ilgili bilgi kullanıcılarının ihtiyaçlarını tam olarak karşılayamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öztürk (2015)'ün çalışmasının amacı, Vergi Usul Kanunu (VUK) ve Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) uyarınca öngörülen amortisman yöntemlerini karşılaştırmaktır. Ayrıca, gerçeğe uygun değer hiyerarşisine dayalı ölçüm esaslarının kullanılan amortisman yöntemleri üzerindeki etkisini dikkate alarak finansal tablolar üzerindeki etkisini değerlendirmektedir. Çalışmada verilen örnek yardımıyla duran varlığın gerçeğe uygun değerindeki değişimler gerçeğe uygun değer hiyerarşisi çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Menicucci & Paolucci (2016)'nin çalışmasının amacı, finansal krizde gerçeğe uygun değer muhasebesinin rolünü inceleyen çalışmaların literatür sonuçlarını incelemektir. Çalışmada teorik ve ampirik çalışmalar analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, finansal krizde gerçeğe uygun değer rolüne ilişkin sınırlı sayıda araştırma olduğu ortaya koyulmaktadır. Gerçeğe uygun değer finansal krize neden olduğuna dair ampirik bir kanıtın olmadığı tespit edilmiştir.

Mauro vd., (2017)'nin çalışmasının amacı, 2007-2016 yıllarında Avrupa bankacılık sektöründe faaliyette bulunan şirketlerin gerçeğe uygun değer muhasebesinin kazanç kalitesi üzerindeki etkisini araştırmaktır. Çalışmanın örnekleme 5.030 bankaya ait verilerden (50.300 gözlem) oluşmaktadır. BvD Orbis Bank Focus veritabanından bankalara ait veriler alınarak gerçeğe uygun değer kazanç kalitesi üzerindeki etkisini test etmek amacıyla panel veri analizi yapılmıştır. Bulgulara göre, gerçeğe uygun değer muhasebesinin bankaların kazanç kalitesini arttırdığı tespit edilmiştir.

Otlu & Çenberlitaş (2017) çalışmasında, TFRS 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü Standardı'nda konusu geçen değerlendirme yöntemlerini açıklayarak örnek uygulamalara yer vermişlerdir. TFRS'ye göre, gerçeğe uygun değer nasıl ölçümlendiği, ilk muhasebeleştirilmenin nasıl yapılacağı ve değerlendirme yöntemlerinin nasıl muhasebeleştirileceği ile ilgili uygulama örneği yapılarak çalışma tamamlanmıştır.

Tutino & Pompili (2018)'nin çalışmasının amacı, gerçeğe uygun değer muhasebesi ve kazanç kalitesi arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Çalışmanın örnekleme 2011-2016 yılları arasında ABD ve Avrupa'da borsaya kote olan 446 bankadan oluşmaktadır. İlişkiyi test etmek amacıyla MATLAB yazılımı kullanılarak Şodan modeli kullanılmıştır. Bulgulara göre,

ABD'de faaliyette bulunan bankalar için gerçeğe uygun değer ve kazanç kalitesi arasında negatif yönlü güçlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Avrupa'da faaliyette bulunan bankalar için herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

Cebeci & Gökçen (2019), BIST 100 endeksinde listelenen işletmelerin gerçeğe uygun değer hiyerarşisini kullanma düzeylerini 2012-2018 yılları arasında yayımlanan finansal tabloları içerik analizi uygulayarak incelemiştir. Bu amaç doğrultusunda, şirketlerin yayımladıkları finansal tablo dipnotları incelenerek gerçeğe uygun değer açıklamaları analiz edilmiştir. Bu kapsamda gerçeğe uygun değer hiyerarşisi bazında ve sektörler bazında veriler analiz edilmiştir. Çalışmanın bulgularına göre işletmeler, finansal varlıklar, finansal yükümlülükler, maddi duran varlıklar ve yatırım amaçlı gayrimenkullerde gerçeğe uygun değer hiyerarşisine yer vermişlerdir. Araştırma kapsamına dahil edilen şirketlerin çoğu mali tablo dipnotlarında gerçeğe uygun değer hiyerarşisine yer verirken 16 şirket gerçeğe uygun değer hiyerarşisine ilişkin açıklama yapmamıştır. Şirketlerin tamamı maddi duran varlıkları 1. seviyede raporlamamıştır. Finansal varlıkların ve finansal yükümlülüklerin gerçeğe uygun değeri tutar olarak en çok mali kuruluşlarda raporlanmıştır.

Selvi (2019) çalışmasında, TFRS 13 gerçeğe uygun değer ölçümü standardı ile ilgili açıklamalar yapmıştır. Standardın hangi durumlarda uygulanabileceğini ve uygulamada yaşanan zorlukları açıklayarak önerilerde bulunmuştur. Gerçeğe uygun değer ölçümünde kullanılan girdilerin objektif olma özelliğinin Seviye 1 girdilerinde daha yüksek olması ve Seviye 3 girdileri kullanılarak hazırlanan finansal tablolara olan güvenin azabileceğini ve denetim riskinin artabileceğini belirtmiştir. Ayrıca, ekonomik kriz dönemlerinde objektifliğin zedelenebileceğine de dikkat çekmiştir. Nitelikli personel istihdamı, özel birimin kurulması, üst yönetimin sürece dahil olması, yetkilendirilmiş ve tarafsız değerlendirme şirketlerinden hizmet alınması gibi önerilerde bulunmuştur.

Alharasis vd., (2020)'nin çalışmalarının amacı, 2008-2009 yılları arasında gerçeğe uygun değer muhasebesi ile finansal kriz arasındaki bağlantıyı araştırmaktır. Makalede finansal krizin nedenlerini ve gerçeğe uygun değer muhasebesinin bu krizdeki rolünü inceleyen literatürü, denetim mesleğini ve özellikle denetim ücreti ile ilgili çıkarımlarda bulunmayı amaçlamaktadır. Makalede gerçeğe uygun değer ne ölçüde finansal krizde payının olduğunu ve bu krizin denetim mesleği (denetim ücreti) üzerindeki başlıca etkilerinin neler olduğunu araştırmaktır. Makalede gerçeğe uygun değer ölçümündeki zorluğun aktif bir piyasa olmadığında ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Denetçilerin finansal tabloların kalitesini arttırmak için ek zaman harcamaları gerektiğinden denetim ücretlerinin de arttığı tespit edilmiştir.

Türk & Sakin (2020)'nin çalışmasının amacı, 2012 ve 2018 yıllarında bankacılık sektöründe faaliyette bulunan bankaların gerçeğe uygun değer kullanım düzeyini tespit etmektir. Araştırma kapsamına 13 banka dahil edilerek 91 firma/yıl verisi bulunmaktadır. Bankaların mali tablo dipnotlarında yer alan gerçeğe uygun değer açıklamaları içerik analizi yapılarak incelenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, bankaların genellikle finansal varlıklarını ve yükümlülüklerini gerçeğe uygun değer ile değerledikleri belirlenmiştir. Seviye 1 girdileri kullanılarak raporlanan varlıklar incelendiğinde, 2012 yılında değerlendirilen varlıkların yaklaşık olarak tutarı 114.000.000.000 TL olup 2018 yılında 185.000.000.000 TL'ye yükselmiştir. Seviye 2 girdileri kullanılarak raporlanan varlıklar incelendiğinde 2012 yılında değerlendirilen finansal varlıklar yaklaşık olarak 12.000.000.000 TL olup 2018 yılında 276.000.000.000 TL olmuştur. Seviye 3 girdileri kullanılarak raporlanan finansal varlıklar incelendiğinde 2012 yılında 6.000.000.000 TL olup 2018 yılında 12.000.000.000 TL'dir. Bankaların finansal yükümlülüklerini ise çoğunlukla seviye 2 girdisini kullanarak değerlediği belirlenmiştir.

Arzova & Şahin (2021)'in çalışmasının amacı, gerçeğe uygun değer muhasebesini TMS/TFRS, Faizsiz Finans Muhasebe Standartları, BOBİ FRS ve KÜMİ FRS kapsamında incelemektir. Bu kapsamda gerçeğe uygun değer muhasebesi ile ilgili standartlar arasındaki farklılıklar incelenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, gerçeğe uygun değer kavramının tanımı ve genel ilkeleri tüm standartlarda birbirine benzemektedir. Tarımsal faaliyetler, duran varlıklar, devlet teşvikleri, finansal araçlar ve özkaynaklar, kiralama, yatırım amaçlı gayrimenkuller ve varlıklarda değer düşüklüğünün raporlamasında gerçeğe uygun değer muhasebesine yer verildiği tespit edilmiştir. TMS/TFRS'ler gerçeğe uygun değer muhasebesine en çok yer veren standartlardır. BOBİ FRS'de ve KÜMİ FRS'de gerçeğe uygun değer muhasebesine ilişkin ilkelerin aynı olduğu tespit edilmiştir.

Özcan & Kepçe (2021)'nin çalışmasının amacı, farklı seviyelerde gerçeğe uygun değer kullanımı ile kazanç kalıcılığı arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışmanın amacı doğrultusunda 2013-2019 yılları arasında Türkiye'de faaliyet gösteren mevduat bankaları analiz kapsamına dahil edilmiştir. Bankaların bağımsız denetim raporlarında yer alan gerçeğe uygun değere yönelik açıklamalar analiz edilmiştir. Gerçeğe uygun değer hiyerarşi düzeylerinin kazanç kalıcılığı üzerindeki etkisi panel veri analizi yapılarak ölçülmüştür. Bankaların gerçeğe uygun değer ile değerledikleri finansal varlık oranı arttıkça kazanç kalıcılığının azaldığı tespit edilmiştir. Gerçeğe uygun değer hiyerarşisinin etkisi incelendiğinde, Seviye 1 girdileri ile değerlendirilen finansal varlıkların oranındaki artışın kazanç kalıcılığını pozitif olarak etkilediği, Seviye 2 girdileri ile değerlendirilen finansal varlıkların oranındaki artışın ise kazanç kalıcılığını negatif olarak etkilediği tespit edilmiştir.

4. Amaç ve Yöntem

Bilimsel yöntemin uygulanmasındaki süreç, olguların gözlemlenmesi, soruların belirlenmesi, hipotezlerin üretilerek test edilmesi ve ardından yeni gözlemler, sorular ve hipotezler üretip bilgiyi geliştirerek devam etmektir (Loeb vd., 2017).

Nitel ve nicel araştırmalar birçok yönden farklılık göstermelerine rağmen birbirlerini de tamamlamaktadır. Tüm sosyal araştırmacılar, sosyal hayatı anlamak ve açıklamak için ampirik verileri sistematik olarak toplamakta, analiz etmekte ve yorumlamaktadır. İki araştırma arasındaki temel farklılık, verilerin doğasından kaynaklanmaktadır. Nitel araştırmalarda izlenimler, kelimeler, cümleler, fotoğraflar, semboller gibi veriler kullanılırken, nicel araştırmalarda ise sayı biçimindeki veriler kullanılmaktadır (Neuman, 2007). Nicel araştırmalarda, verilerin analizinde istatistiksel veya bazı matematiksel işlemler kullanılmaktadır. Nitel araştırmalarda matematiksel işlemler çok az kullanılmaktadır. Nitel araştırmacılar, birçok nicel araştırmacının aksine durumsal ve yapısal içeriklere önemli ölçüde vurgu yapmaktadır (Strauss, 1987).

Nitel analiz yöntemlerinden biri olan betimsel analiz ise toplanan verilerin önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesini ve yorumlanmasını içermektedir. Betimsel analizde temel amaç, elde edilen bulguların özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunulmasıdır (Özen & Arslan Hendekçi, 2016). Betimsel analiz, bir olguyu gözlemlememize ve ardından araştırma sorularını belirlememize ve hipotezler üretmemize yardımcı olmaktadır (Loeb vd., 2017). Bu çalışmada da nitel veri analiz yöntemlerinden biri olan betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır.

Çalışmada 2021 yılında yayımlanan finansal tablo dipnotları betimsel analiz yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Bu bağlamda 2021 yılında BIST mali kuruluşlar sektöründe yer alan 139 şirket araştırma kapsamına dâhil edilmiştir. Mali kuruluşlar sektöründe gerçeğe uygun değer hiyerarşisine (Seviye 1, Seviye 2 ve Seviye 3) göre raporlanan varlıkların ve yükümlülüklerinin genel görünümü ortaya koyulmuştur. Ayrıca, varlıklara ve yükümlülüklerle ilişkin gerçeğe uygun değer ölçümünde kullanılan girdi seviyeleri tespit edilmiştir.

5. Bulgular

Araştırma kapsamın alınan 139 şirkete ait bulgular aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1: Çalışma Kapsamına Dahil Edilen Şirketlerin Faaliyette Buldukları Alt Sektörler	
Sektörler	Şirket sayısı
Varlık ve yönetim şirketleri	2
Bankalar	12
Sigorta şirketleri	6
Finansal Kiralama ve Faktoring Şirketleri	8
Holdingle ve Yatırım Şirketleri	49
Aracı Kurumlar	7
Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları	39
Menkul Kıymet Yatırım Ortaklıkları	9
Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları	7
TOPLAM	139

Mali kuruluşlar sektöründe faaliyette bulunan 139 şirketin faaliyette buldukları alt sektörlere ilişkin bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur. Tablo 1’e göre, 139 şirketin 49’u holdingler ve yatırım şirketleri sektöründe faaliyette bulunurken, 39’u gayrimenkul yatırım ortaklıkları sektöründe faaliyette bulunmaktadır. 139 şirketin 12’si ise bankalar sektöründe faaliyette bulunmaktadır.

Hesap İsimleri	Yüzde	Hesap İsimleri	Yüzde
Satış Opsiyon Yükümlülüğü	0,01	Finansal Yatırımlar	0,01
Finansal Varlıklar	0,03	Vadeli Mevduatlar	0,01
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar	0,08	Devlet Tahvili ve Hazine Bonoları	0,03
Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklar	0,04	Özel Kesim Tahvilleri ve Bonoları	0,05
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Finansal Varlık Olarak Sınıflandırılmış Sermayedara Ait Finansal Yatırımlar	0,01	Yabancı Menkul Kıymetler	0,01
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar	0,22	Yatırım Fonu Katılma Belgeleri	0,01
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Finansal Varlıklar	0,10	Sukuk Fonları	0,01
İtfa Edilmiş Maliyeti İle Ölçülen Finansal Varlıklar	0,02	Gümüş Yatırımları	0,01
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Finansal Varlıklar	0,02	İş Ortaklıkları	0,01
Riski Hayat Poliçesi Sahiplerine Ait Finansal Varlıklar	0,01	Kamu Borçlanma Araçları	0,01
Hisse Senetleri	0,09	Kira Sertifikaları	0,01
İştirakler	0,02	Hazine Eurobondları	0,01
Emeklilik Faaliyetlerinden Alacaklar	0,01	Özel Kesim Eurobondları	0,01
Yatırım Fonları	0,05	Türev Finansal Yükümlülükler	0,01
Borçlanma Araçları	0,01	Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Varlıklar	0,01
Bağlı Menkul Kıymetler	0,01	Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Borçlar	0,01
Diğer Finansal Varlıklar	0,01	Bağlı Ortaklıklar	0,02
Borsada İşlem Gören Pay	0,01	Borçlanma Senetleri	0,03
Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Kıymetler	0,02		

Mali kuruluşlar sektöründe faaliyette bulunan şirketlerin gerçeğe uygun değer hiyerarşisinden Seviye 1 girdileri kullanılarak ölçülen varlıkları ve yükümlülükleri Tablo 2’de gösterilmiştir. Seviye 1 girdileri kullanılarak raporlanan hesap kalemlerinin %22’sinin “gerçeğe uygun değer farkı kâr zarara yansıtılan finansal varlıklar” olduğu tespit edilmiştir. %10’unun “gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan finansal varlıklar” olduğu, %9’unun ise “hisse senetlerinden” oluştuğu tespit edilmiştir. Yükümlülükler incelendiğinde, %3’ünün “borçlanma senetleri” olduğu gözlemlenmiştir.

Hesap İsimleri	Yüzde	Hesap İsimleri	Yüzde
Türev Finansal Varlıklar	0,09	Gerçeğe Uygun Değerinden Gösterilen Finansal Yükümlülükler	0,01
Kullanım Amaçlı Gayrimenkuller	0,01	Türev Finansal Varlıkların Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr Zarara Yansıtılan Kısmı	0,02
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar	0,09	Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Varlıklar	0,02
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Finansal Varlıklar	0,11	Vadeli Mevduat	0,01
Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Kıymetler	0,01	Finansal Varlıklar	0,01
Krediler	0,01	Türev Araçlar	0,03
Türev Finansal Yükümlülükler	0,11	Yatırım Amaçlı Arsalar	0,01
Mevduat	0,01	Vadeli Mevduat ve Ters Repo	0,01
Diğer Mali Kuruluşlardan Sağlanan Fonlar	0,01	İtfa Edilmiş Maliyetinden Ölçülen Finansal Varlıklar	0,01
Para Piyasalarına Borçlar	0,01	Özel Sektör Tahvil ve Bonoları	0,01

İhraç Edilen Menkul Değerler	0,01	Ticari Alacaklar	0,01
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	0,21	Banka Kredileri	0,01
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar	0,01	Diğer Borçlar	0,01
Finansal Yatırımlar	0,01	Vadeli Faiz Oranı Takası	0,01
Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklar	0,02	Kiralama İşlemlerinden Borçlar	0,01
Maddi Duran Varlıklar	0,04	Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Varlıklar	0,01
Kısa ve Uzun Vadeli Borçlanmalar	0,01	Borçlanma Senetleri	0,03
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr Zarara Yansıtılan Alım Satım Amaçlı Türev Araçlar	0,01	Diğer Finansal Varlıklar	0,01
Gerçeğe Uygun Değeriyle Ölçülen ve Gelir Tablosuyla İlişkilendirilen Finansal Varlıklar	0,01	Türev Finansal Yükümlülüklerin Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr Zarara Yansıtılan Kısmı	0,01

Mali kuruluşlar sektöründe faaliyette bulunan şirketlerin gerçeğe uygun değer hiyerarşisinden Seviye 2 girdisi kullanılarak ölçülen varlıkları ve yükümlülükleri Tablo 3’de gösterilmiştir. Seviye 2 girdileri kullanılarak raporlanan hesap kalemleri incelendiğinde %21’inin “yatırım amaçlı gayrimenkullerden” oluştuğu, %11’inin “gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan finansal varlıklardan” oluştuğu, %9’unun “türev finansal varlıklardan” oluştuğu ve %9’unun ise “gerçeğe uygun değer farkı kâr zarara yansıtılan finansal varlıklardan” oluştuğu tespit edilmiştir. Yükümlülükler incelendiğinde %11’inin “türev finansal yükümlülüklerden” oluştuğu tespit edilmiştir.

Tablo 4: Seviye 3 Girdileri Kullanılarak Raporlanan Varlıklar ve Yükümlülükler			
Hesap İsimleri	Yüzde	Hesap İsimleri	Yüzde
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar	0,13	Ticari ve Diğer Alacaklar	0,01
Faal Olan Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	0,01	İtfa Edilmiş Maliyetiyle Ölçülen Finansal Varlıklar	0,03
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar	0,04	Ticari ve Diğer Borçlar	0,01
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	0,25	Finansal Borçlar	0,03
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Finansal Varlıklar	0,12	Kiralama İşlemlerinden Borçlar	0,01
Uzun Vadeli Finansal Yatırımlar	0,01	Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Varlıklar	0,01
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Özkaynak Araçları	0,01	Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Borçlar	0,01
Finansal Varlıklar	0,05	Krediler	0,01
Bağlı Ortaklıklar ve İştirakler	0,04	Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Kıymetler	0,05
Bağlı Menkul Kıymetler	0,03	Diğer Finansal Varlıklar	0,01
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar	0,01	Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr Zarara Yansıtılan Finansal Yükümlülükler	0,01
Arsa ve Binalar	0,01	Borsada İşlem Görmeyen Pay Senetleri	0,03
Özel Sektör Tahvil ve Bonoları	0,03		

Mali kuruluşlar sektöründe faaliyette bulunan şirketlerin gerçeğe uygun değer hiyerarşisinden Seviye 3 girdisi kullanılarak ölçülen varlıkları ve yükümlülükleri Tablo 4’de gösterilmiştir. Seviye 3 girdileri kullanılarak raporlanan hesap kalemleri incelendiğinde %25’inin “yatırım amaçlı gayrimenkullerden” oluştuğu, %13’ünün “gerçeğe uygun değer farkı kâr zarara yansıtılan finansal varlıklardan” oluştuğu ve %12’sinin ise “gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan finansal varlıklardan” oluştuğu tespit edilmiştir. Yükümlülükler incelendiğinde %3’ünün “finansal borçlardan” oluştuğu tespit edilmiştir.

6. Tartışma ve Sonuç

Çalışmada 2021 yılında BIST’te mali kuruluşlar sektöründe listelenen şirketlerin mali tablolarında yayımladıkları gerçeğe uygun değer ölçümüne ilişkin dipnot açıklamaları betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Şirketlerin varlıklarını ve yükümlülüklerini gerçeğe uygun değer hiyerarşisinden hangi seviye girdilerini kullanarak raporlama yaptıkları incelenerek gerçeğe uygun değer hiyerarşisine göre raporlanan varlıkların ve yükümlülüklerin genel görünümü ortaya koyulmuştur.

Betimsel analiz sonuçlarına göre, mali kuruluşlar sektöründe faaliyette bulunan şirketlerin 2021 yılında genel olarak Seviye 2 girdisini kullanarak varlıklarını ve borçlarını raporladıkları görülmektedir. Mali kuruluşlar, varlıklarını ağırlıklı olarak Seviye 1 girdisini kullanarak raporlarken, borçlarını ağırlıklı olarak Seviye 2 girdisini kullanarak raporladıkları görülmektedir. Seviye 1 girdileri kullanarak raporlanan hesap kalemlerinin %22’sinin “gerçeğe uygun değer farkı kâr zarara yansıtılan finansal varlıklar” olduğu tespit edilirken, %3’ünün “borçlanma senetleri” olduğu tespit edilmiştir. Seviye 2 girdileri kullanarak raporlanan hesap kalemlerinin %21’inin “yatırım amaçlı gayrimenkullerden” oluştuğu belirlenirken, %11’inin “türev finansal yükümlülüklerden” oluştuğu belirlenmiştir. Seviye 3 girdileri kullanarak raporlanan hesap kalemlerinin %25’inin “yatırım amaçlı gayrimenkullerden” oluştuğu, %3’ünün “finansal borçlardan” oluştuğu tespit edilmiştir. Seviye 3 girdileri kullanarak raporlanan varlıkların ve yükümlülüklerin daha az olduğu tespit edilmiştir. Gelecekte yapılacak olan çalışmalarda, Türkiye örnekleminde gerçeğe uygun değer muhasebesi ile finansal kriz arasında ilişki olup olmadığı araştırılabilir. Böylece bu konuda ulusal literatüre zenginlik kazandırılabilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Finansal Destek: Yazar finansal destek beyan etmemiştir.

Peer Review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: Author declared no conflict of interest.

Financial Disclosure: Author declared no financial support.

Kaynaklar

- Adiloğlu, B., Güngör, N., & Yücel, G. (2018). The link between financial transparency and key financial ratios: A case from Turkey. *Journal of Economics Finance and Accounting*, 5(3), 321-327.
- Aktaş, R., & Deran, A. (2006). “Fair value” karşılığı olarak gerçeğe uygun değer kavramı ve tespit hiyerarşisi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 153-166.
- Alharasis, E. E., Prokofieva, M., Alqatamin, R. M., & Clark, C. (2020). Fair value accounting and implications for the auditing profession: Historical Overview. *Accounting and Finance Research*, 9(3), 31. <https://doi.org/10.5430/afr.v9n3p31>
- Arı, M., & Yılmaz, R. (2015). Avantaj ve dezavantajları açısından gerçeğe uygun değer ile maliyet değeri muhasebesinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 65, 147-160. <https://doi.org/10.25095/mufad.396522>
- Arzova, S. B., & Şahin, B. Ş. (2021). TFRS/ TMS, BOBİ FRS, KÜMİ FRS ve faizsiz finans muhasebe standartları kapsamında gerçeğe uygun değer kavramı. *M.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. <https://doi.org/10.14780/muiibd.960261>
- Barlev, B., & Haddad, J. R. (2003). Fair value accounting and the management of the firm. *Critical Perspectives on Accounting*, 14(4), 383-415. [https://doi.org/10.1016/S1045-2354\(02\)00139-9](https://doi.org/10.1016/S1045-2354(02)00139-9)
- Bignon, V., Biondi, Y., & Ragot, X. (2009). *An Economic Analysis of Fair Value*.
- Cebeci, Y. & Gökçen, G. (2019). Gerçeğe uygun değer hiyerarşisine ilişkin borsa istanbul’da içerik analizi. *Journal of Research in Business*, 4(2), 196-215.
- Chen, W., Tan, H.-T., & Wang, E. Y. (2013). Fair value accounting and managers’ hedging decisions: Real effect of fair value accounting. *Journal of Accounting Research*, 51(1), 67-103. <https://doi.org/10.1111/j.1475-679X.2012.00468.x>

- Costa, M., & Guzzo, G. (2013). Fair value accounting versus historical cost accounting: A theoretical framework for judgment in financial crisis. *Corporate Ownership and Control*, 11(1), 147-153. <https://doi.org/10.22495/coev11i1conf2p6>
- Cristea, V. G. (2018). Historical cost accounting or fair value accounting: A historical perspective. *Challenges of the Knowledge Society*.
- Jajjairam, P. (2013). Fair value accounting Vs. historical cost accounting. *Review of Business Information Systems (RBIS)*, 17(1), 1-6.
- Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (2022). https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS_TFRS_Setleri/2022/Mavi_Kitap/TFRS%2013.pdf
- Landsman, W. R. (2007). Is fair value accounting information relevant and reliable? Evidence from capital market research. *Accounting and Business Research*, 37(sup1), 19-30. <https://doi.org/10.1080/00014788.2007.9730081>
- Laux, C., & Leuz, C. (2010). Did fair-value accounting contribute to the financial crisis? *Journal of Economic Perspectives*, 24(1), 93-118. <https://doi.org/10.1257/jep.24.1.93>
- Loeb, S., Dynarski, S., McFarland, D., Morris, P., Reardon, S., & Reber, S. (2017). *Descriptive analysis in education: a guide for researchers*. NCEE 2017-4023. National Center for Education Evaluation and Regional Assistance.
- Magnan, M., Menini, A., & Parbonetti, A. (2015). Fair value accounting: Information or confusion for financial markets? *Review of Accounting Studies*, 20(1), 559-591. <https://doi.org/10.1007/s11142-014-9306-7>
- Mauro, P., Guido, P., & Elisa, M. (2017). Fair value accounting and earnings quality (eq) in banking sector: Evidence from Europe. *African Journal of Business Management*, 11(20), 597-607. <https://doi.org/10.5897/AJBM2017.8407>
- McInnis, J. M., Yu, Y., & Yust, C. G. (2018). Does fair value accounting provide more useful financial statements than current gaap for banks? *The Accounting Review*, 93(6), 257-279. <https://doi.org/10.2308/accr-52007>
- Menicucci, E., & Paolucci, G. (2016). Fair value accounting and the financial crisis: A literature-based analysis. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 14(1), 49-71. <https://doi.org/10.1108/JFRA-05-2014-0049>
- Neuman, W.L. (2007). *Basics of social research qualitative and quantitative approaches*. (2. bs.) Pearson Education. India.
- Nissim, D., & Penman, S. (2008). *Principles for the application of fair value accounting*.
- Fikret, O. T. L. U., & Çenberlitaş, İ. (2017). TFRS 13 çerçevesinde gerçeğe uygun değer yaklaşımları ve standart uyarınca kaydileştirilmesi. *Dicle Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(14), 345-362.
- Özcan, D. İ. & Kepçe, N. (2021). Gerçeğe uygun değer muhasebesinin kazanç kalıcılığına etkisi. *Mali Çözüm*, 31(167), 13-38.
- Özen, F., & Arslan Hendekçi, E. (2016). Türkiye’de eğitim denetimi alanında 2005–2015 yılları arasında yayımlanan makale ve tezlerin betimsel analizi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6(11), 619-650.
- Öztürk, E. (2015). Maddi duran varlıkların raporlanmasında gerçeğe uygun değer hiyerarşisinin kullanılması. *Journal of Management and Economics Research*, 13(3), 199-199. <https://doi.org/10.11611/JMER657>
- Palea, V. (2014). Fair value accounting and its usefulness to financial statement users. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 12(2), 102-116. <https://doi.org/10.1108/JFRA-04-2013-0021>
- Pamukçu, F. (2011). Gerçeğe uygun değer muhasebesi ve finansal tablolara etkisi. *Mali Çözüm*, 21(103), 79-95.
- Pantelić, M. (2019). Implementation of fair value accounting in serbia: Empirical Research. *Ekonomika Preduzeća*, 67(5-6), 345-355. <https://doi.org/10.5937/EKOPRE1906345P>
- Parlakkaya, R., & Çetin, H. (2010). Gerçeğe uygun değer muhasebesi finansal krizlerin sebebi mi yoksa habercisi mi? *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 2.
- Power, M. (2010). Fair value accounting, financial economics and the transformation of reliability. *Accounting and Business Research*, 40(3), 197-210. <https://doi.org/10.1080/00014788.2010.9663394>
- Selvi, (Y.) *TFRS 13 gerçeğe uygun değer ölçümü standardına genel bakış: Uygulamadaki zorlukların potansiyel nedenleri*. 17. Muhasebe Standartları Sempozyumu, İzmir, Türkiye, 18 - 22 Eylül 2019
- Strauss, A.L. (1987). *Qualitative analysis for social scientists*. Cambridge University Press. United Kingdom.

Tutino, M., & Pompili, M. (2018). Fair value accounting and management opportunism on earnings management in banking sector: First evidence. *Corporate Ownership and Control*, 15(2), 59-69. <https://doi.org/10.22495/cocv15i2art5>

Türel, A. (2009). *Gerçeğe uygun değer ile finansal raporlama; ülkemizde algılanması ve uygulanması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Türk, Z., & Sakin, İ. (2020). Bankacılık sektöründe gerçeğe uygun değer kullanım düzeyinin tespiti. *Business & Management Studies: An International Journal*, 8(4), 424-444. <https://doi.org/10.15295/bmij.v8i4.1723>

